

Seminární práce do předmětu CJBC564 Modely interpretace

Anna Tomšíková

UČO 520499

Interpretace vybrané básně Jana Skácela

V této seminární práci bych ráda rozebrala báseň Pořád, jejímž autorem je významný český spisovatel Jan Skácel. Konkrétně se jedná o první báseň první části sbírky *Smuténka*. V textu citovanou báseň jsem převzala z výboru *Hodina mezi psem a vlkem* vydaném v nakladatelství Garamond v Praze roku 2018. Jedná se o báseň, která mě zaujala a které bych chtěla prostřednictvím této interpretace lépe porozumět. Ucelený text básně je pro snazší orientaci vložen až na samotný konec práce.

Nejdříve bych se pozastavila u samotného názvu Pořád. Slovo pořád ve svém významu nese kontinuitu a opakování. Explicitně sděluje, že dochází k nepřetržitosti děje, a zároveň v rámci kontextu básně odkazuje ke sněhu, který padá „neúnavně po celý den“, za oknem a „a pořád dál a hůř“. Tento sníh, přestože bílá barva v sobě nese příznak čistoty a nevinnosti, je možné vnímat jako metaforu nepráví, které koná člověk. Nepráví, které tu bylo a bude.

Lyrickému subjektu je úzko z „věčnosti, co v lidech přestala“ a tvrdí, že jsme alespoň schopni marné lítosti. To ve čtenáři vyvolává pocit toho, že člověk páchá pořád stejné chyby a není možné se z koloběhu vymanit. Konec věčnosti může být chápán jako mravní úpadek člověka nebo jako smrt člověka, která je nevyhnutelná. Jak pořád padá sníh, tak slovo padá je rovněž spojeno s úzkostí. Lyrický subjekt se nestydí za svoji úzkost, padá na něj tiše, beze slova, jako marná lítost. Také v tom je možné vidět spojení s názvem. Nepráví se bude nejenom opakovat, ale lyrický subjekt bude pořád cítit úzkost, která je jeho údělem.

V první strofě básně lyrický subjekt předkládá, že neúnavně po celý den sněží. Vystupuje zde jako pozorovatel, který čtenáři popisuje skutečnost a přirovnává ji k tomu, že sněží „jako by chuligáni ubili lahve od piva na nebesích labuť“. Toto přirovnání určí směřování celé básně. Od tohoto místa báseň začne ve čtenáři vyvolávat pocity těžkosti, smutku, úzkosti a melancholie. V první strofě jsou použita slova jako neúnavně, chuligáni, ubili, lahve od piva a smutné, které jsou v tomto směřodáté.

Z hlediska času je čtenář postaven před to, že nepřetržitě sněží po celý den. Není blíže určené, o jaký den se jedná, a čtenář by jen mohl nepřesně předpokládat, že se situace odehrává v období zimy, jelikož může sněžit i na podzim nebo na jaře. Překvapivý je zde kontrast mezi padajícím bělostným sněhem a tím, že to vypadá, jako by chuligáni ubili na nebesích labuť.

Z hlediska prostoru tu dochází ke změně orientace už nejenom na tu zem, na kterou se snáší sníh, pohyb z vrchu dolů, ale i pohyb odspoda nahoru. Jedná se o představu toho, že na nebesích byla ubita labuť, a tedy vztažení ke skutečnosti, která člověka přesahuje. Zajímavé zde je zmínění labutě, která bývá symbolem věrnosti, nevinnosti, půvabu nebo elegance. Tato labuť je v představách lyrického subjektu ubita lahvemi od piva rukou chuligánů. Tuto skutečnost doprovází smutek za nespravedlivý osud, který labuť potkal, viz „a smutné peří dolů padalo.“ Nástrojem byly lahve od piva, které jsou prázdné, což jen v kontextu básně podtrhuje pocity prázdnoty. Toho, že něco chybí.

Neúnavně po celý den sněží,
jako by chuligáni ubili
lahvemi od piva
na nebesích labuť
a smutné peří dolů padalo.

Ve druhé strofě dochází k posunu z hlediska lyrického subjektu. Ten se z pozice pozorovatele posouvá do roviny zprostředkovatele osobního vyznání. Lyrický subjekt má strach z toho, že ticho nahradí ztráta možnosti dorozumět se: „bojím se ticha do němoty“, cítí tíhu: „bojím se tíhy na stromech“ a cítí úzkost z důvodu lidské nedokonalosti/omezenosti: „bojím se věčnosti, co v lidech přestala“. Za úzkost, kterou cítí, se nestydí, a promlouvá k bohu, který jeho situaci zná a všechno vidí („bože, ty to víš“).

Z hlediska prostoru nedochází ke změně a je možné předpokládat, že v průběhu osobního vyznání lyrický subjekt nadále sleduje padající sníh. Slovo tíha je vztaženo ke stromům: „té tíhy na stromech“. Opět tu dochází k obousměrnému pohybu, kdy tíha zatěžuje strom – dochází k pohybu z vrchu dolů, a vztažení stromů k věčnosti představuje pohyb ze spodu

nahoru. Věčností, co v lidech přestala, může lyrický objekt odkazovat na stvoření světa, Adama a Evu, kteří svým hříchem ztratili nesmrtelnost (tedy věčnost).

Ztrátu věčnosti je možné také vztáhnout na propad charakteru, morálky a prohloubení negativních lidských rysů. To by mohlo způsobit to, že „nedojde k vykoupení“ člověka za jeho hříchy. Vyznání lyrického subjektu nese neomezenou časovou platnost. Lyrický subjekt se vyjadřuje k tomu, že přijímá své pocity („a nestydím se ani za nehet“) a odkazuje se k bohu, který by ho měl chápat nebo by to měl alespoň vědět. Protože kdo jiný by měl lépe porozumět jeho úzkosti než entita, která je vystavena tomu, aby sledovala „postupnou degradaci člověka“ nebo měla vhléd do jeho vnitřního života.

Tolik se bojím ticha do němoty,
té tíhy na stromech a věčnosti,
co v lidech přestala.

A nestydím se ani za nehet
za svoji úzkost, bože, ty to víš.

Ve třetí strofě lyrický subjekt pokračuje v linii osobního vyznání. Konkrétně se vyjadřuje k úzkosti a upřesňuje, že na něj padá tíže, beze slova. Tato úzkost zahrnuje pocity tíhy a strachu. Motiv ticha se už po druhé v básni opakuje. Ticho je nejenom zmíněno explicitně, ale působí jako silný prvek, na kterém je báseň postavena a se kterým autor pracuje. Nic není dopovězeno a čtenář si musí domýšlet, co všechno způsobilo pohled lyrického subjektu na svět. Na lyrický subjekt padá kromě úzkosti také pocit marné lítosti. Lítosti za/z člověka. Zmiňuje, že „alespoň té jsme schopni“. Toto tvrzení evokuje, že člověk není schopen nést zodpovědnost za své činy a alespoň cítí tu lítost, i když ta jeho činy nevykoupí. Zmiňovaná lítost je pro lyrický subjekt marná. Věci, které se staly, nezmění. Přesto v tomto tvrzení neztracuje člověka, protože alespoň něčeho je schopen.

Lyrický subjekt navazuje tvrzením „a na laskavé slovo čekáme“. Jako by člověk čekal na laskavost, kterou si (ne)zaslouží, protože lítost, kterou cítí, je marná. Toto čekání se odehrává, zatímco venku, za oknem to padá. Toto padá odkazuje k prvnímu verši básně, kde je zmíněno, že neúnavně po celý den sněží. Po celý den, celou dobu, se děje to bezpráví, a přestože padá

čistý sníh, je potříštěn tím, že to vypadá, jako by někdo tu labuť ubil. Je důležité, že to padá za oknem. Lyrický subjekt je pozorovatelem dané skutečnosti. Danou skutečnost neovlivní, protože se odehrává venku, za oknem. Na lyrický subjekt padá úzkost, zatímco venku padá sníh a děje se tam nepraví. Člověk v jeho pohledu není nositelem dobra, viz „bojím se věčnosti, co v lidech přestala“.

Padá to na mne tiše, beze slova,
jak marná lítost,
aspoň té jsme schopni,
a na laskavé slovo čekáme,
zatímco venku, za oknem to padá.

Báseň končí jedinou strofou: „a pořád dál a hůř“. Svým přiřčením ke zbytku básně připomíná dovětek, kterým lyrický subjekt dodává, jak se daná situace vyvíjí. Báseň nemá optimistický konec, zesiluje pocity bezvýchodnosti situace. Za oknem pořád padá sníh (v okolním světě se děje nepraví) a na lyrický subjekt pořád padá úzkost zesílena právě tím, co se ve světě děje. Navíc se situace zhoršuje. Lyrický subjekt se zmíněním pořád odkazuje k samotnému názvu básně. Následuje specifikace toho pořád – dál a hůř. Slovo dál je možné chápat ve významu dokola, ale i dál ve významu do větší krajnosti. Posledním slovem básně je slovo hůř, které nedává prostor naději ve změnu. Lyrický subjekt je pozorovatelem situace, která se zhoršuje. Časově se jedná o neukončenou událost, již je svědkem právě lyrický subjekt.

A pořád dál a hůř.

Text básně

Pořád

Jan Skácel

Neúnavně po celý den sněží,
jako by chuligáni ubili
lahvemi od piva
na nebesích labuť
a smutné peří dolů padalo.

Tolik se bojím ticha do němoty,
té tíhy na stromech a věčnosti,
co v lidech přestala.
A nestydím se ani za nehet
za svoji úzkost, bože, ty to víš.

Padá to na mne tiše, beze slova,
jak marná lítost,
aspoň té jsme schopni,
a na laskavé slovo čekáme,
zatímco venku, za oknem to padá.
A pořád dál a hůř.

Literatura

SKÁCEL, Jan. *Hodina mezi psem a vlkem*. V Garamondu vydání první. Praha: Garamond, 2018.
ISBN 978-80-7407-430-1.

- určitě soustředěně napsaný text

- chybí nějaký závěr – zobecnění, docelení

- některé formulace jsou příliš obecné, hrubé, pouze nahozené